

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 8 (51)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2014

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 8 (51). — Рівне: РДГУ, 2014. — 181 с.

Збірник наукових праць містить статті Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної дидактики в контексті вимог інформаційного суспільства», проведеної в Рівненському державному гуманітарному університеті 17-18 жовтня 2013 р., з загальноосвітніх проблем навчання, компетентнісного підходу, розвитку творчого потенціалу особистості, використання сучасних інформаційних засобів на уроках в загальноосвітніх навчальних закладах.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'язознавства Київського славістичного університету);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 28.02.2014 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 10.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

8. Маркозова О.О. Дисциплінованість як соціальна якість особи: (соціологічний аспект) [Текст]: дис. ... канд. соціол. наук: 22.00.01 / Олена Олексіївна Маркозова; Харківський ун-т. – Х., 1994. – 143 л.
9. Ожегов С.И. Словарь русского языка: [Текст] / С.И.Ожегов; общ. ред. Н.Ю. Шведова. – [14 стер. изд.]. – М.: Рус. яз., 1982. – 816с.
10. Педагогічний словник [Текст] / підгот. Н. Б. Копиленко [та ін.]; відп. ред. М.Д. Ярмаченко; АПН, Інститут педагогіки. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
11. Педагогический словарь: в 2т / гл. ред. И.А.Каиров. – М.: Изд-во Академии пед. наук, 1960. – Т.1 – 774 с.
12. Платонов К.К. Краткий словарь системы психологических понятий: [Текст] / К.К.Платонов. – [2-изд., перераб. и доп.]. – М.: Высш. шк., 1984. – 174 с.
13. Самаріна С.І. Шкільна дисципліна як педагогічна категорія [Текст] / С.І. Самаріна // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. / редкол.: І.А. Зязюн (голова) [та ін.]. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця». – 2008. – Вип. 18. – С.128-133.
14. Словарь-справочник по педагогике [Текст] / авт.-сост. В.А. Мижериков; общ. ред. П.И. Пидкасистый. – М.: Творческий Центр "Сфера", 2004. – 438 с.

Ж.Г. СТЕЛЬМАШУК. ДИСЦИПЛИНИРОВАННОСТЬ ЛИЧНОСТИ УЧЕНИКА: К ПРОБЛЕМЕ ТЕРМИНОЛОГИИ

Резюме. В статье раскрыта сущность “дисциплинированности” как ценного качества личности на основании психолого-педагогической, социологической и справочной литературы. Исследованы различные подходы к определению этого понятия в работах психологов и педагогов. Рассмотрены толкования понятия “дисциплинированность” в справочных источниках (педагогических словарях, энциклопедиях, словарях-справочниках). Проведенный анализ доказал, что “дисциплинированность” личности ученика в психолого-педагогической, социологической и справочной литературе рассматривается как привычка, нравственно-волевое качество личности, которая определяется ценностными ориентирами в обществе, означает соблюдение определенного порядка, организованность, добросовестное выполнение своих обязанностей; форму организации поведения, сознания личности; результат учебно-воспитательного процесса. Раскрыта взаимосвязь понятий “дисциплинированность”, “самодисциплина” и “школьная дисциплина” в условиях гуманизации учебно-воспитательного процесса.

Ключевые слова: дисциплина, дисциплинированность, самодисциплина, личность, нравственно-волевые качества, ценность.

ZH.G. STELMASHUK. DISCIPLINE OF A PUPIL'S PERSONALITY: TO A PROBLEM OF DEFINITION

The summary. The article reveals the essence of the notion “the ability to maintain discipline” as a valuable qualities of a personality on the basis of an analysis of psycho-pedagogical, sociological and background literature. Different approaches to the definition of this concept are explored in the works of psychologists and of teachers. Interpretation of the term “discipline” in reference sources (teaching dictionaries, encyclopedias, dictionaries, directories, pedagogy) are considered. As the analysis proved the “discipline” of an individual student is seen on psychological, sociological and reference literature as a habit, moral-willing quality of a personality, which is determined with the value systems of the society, it means keeping a certain order, discipline, and the conscientious doings of their duties; the form of the organization of behavior, consciousness of a personality; the result of the educational process. The interpretation of the definition “discipline” is determined with the main ideas of the development of education, socio-political life of the country and, of course, universal and national values, value orientations in society.

Intercommunication of concepts “the ability to maintain discipline” and “self-discipline” in the conditions of humanization of the educational process are exposed. Criterion level of discipline is the attitude as an integrative psychological education, components of which are the core sphere of the individual consciousness, emotional and volitional sphere. This approach should organize activities aimed at promotion of discipline as a valuable qualities of a personality.

Key words: discipline, the ability to maintain discipline, self-discipline, personality, the moral quality of the will, value.

Одержано редакцією 28.11.2013 р.

УДК: 37. 036

Л.П. СТИХУН, Н.В. СТИХУН

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА У СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

Резюме. У статті розглядається проблема використання елементів театрального мистецтва у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи. На основі історико-педагогічного досвіду обґрунтовується необхідність та доцільність використання їх у сучасній педагогічній практиці.

Ключові слова: елементи театрального мистецтва, театральна педагогіка, сучасна педагогічна практика, професійна майстерність, театр, художньо-естетичне виховання, художнє слово.

Постановка проблеми. На сучасному етапі процес європейської інтеграції дедалі помітніше впливає на всі сфери життя держави, зокрема, на педагогічну діяльність учителя. Гуманістичний та демократичний розвиток українського суспільства зумовлює необхідність збагачення духовного потенціалу педагога, формування його естетичної культури, здатності правильно оцінювати і сприймати прояви прекрасного в буденному житті.

Модернізація шкільної освіти і формування інформаційного суспільства, докорінні зміни в соціально-економічному та духовному розвитку держави потребують, насамперед, креативної особистості вчителя, здатної використовувати різноманітні засоби, форми, методи у навчально-виховному процесі. Тому особливої актуальності, на нашу думку, набуває проблема використання елементів театрального мистецтва у педагогічній практиці.

Тенденції розвитку шкільної освіти потребують теоретичного осмислення, а відтак і практичного оновлення педагогічної діяльності вчителя. Так, осмислення проблеми використання елементів театрального мистецтва у сучасній школі неможливе без звернення до історії театральної педагогіки як джерела досвіду професійної майстерності вчителя.

Отже, аналіз історико-педагогічного досвіду використання театрального мистецтва у навчально-виховному процесі є необхідним, оскільки дозволяє отримати цілісну картину його розвитку і застосування у практичній діяльності вчителя.

Проблему дослідження використання елементів театрального мистецтва у педагогічній практиці розглядали такі науковці як: Я.А. Мамонтов, М.А. Розенштейн, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський, І.А. Зязюн, В.Ц. Абрамян, Ю.Л. Львова, Л.Г. Дубина, І.Є. Зайцева, О.А. Лавриненко та інші.

У зв'язку із актуальністю цієї проблеми ми вбачаємо **мету** нашої статті у досліджуванні доцільності використання елементів театрального мистецтва в історико-педагогічній діяльності та обґрунтуванні важливості їх у сучасній педагогічній практиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Театральне мистецтво – це специфічний вид мистецької діяльності, який поєднує в собі можливість багатьох художньо-зображувальних засобів, експресії; воно створює образи, розвиває культуру мовлення, образне мислення, регулює поведінку; сприяє розвитку асоціативної пам'яті, художньої уяви, а також впливає на внутрішній світ дитини.

Зазначимо, що історія педагогіки має багато прикладів використання елементів театрального мистецтва з метою формування художньо-естетичного виховання учнів.

Доцільність використання елементів театрального мистецтва як активної форми естетичного виховання охарактеризував педагог Я.А. Мамонтов. Естетичне виховання, на його думку, насамперед формує в людині здатність до переживання, а саме – до пізнання усього «людського». Завдяки театральному мистецтву ми пізнаємо красу людської душі, і тим самим формуємо в собі якості, які необхідні для розвитку соціальних стосунків.

У своїй педагогічній практиці Я.А. Мамонтов використовував художньо-дидактичний метод, сутність якого полягала в наданні дидактичному матеріалу художньої форми, завдяки чому він легше, приємніше і міцніше засвоювався учнями на основі виникнення в їхній уяві яскравого образу і встановлення асоціативних зв'язків між ним і змістом навчальної теми [3, 250]. Педагог вважав художньо-дидактичний метод провідною тенденцією дидактики, який не виключає і предметних методик: «... бо тільки приватна методика може запліднити загально-педагогічні шукання і перетворити їх у живе діло, бо теоретик не може передбачити всю конкретну різноманітність даного методу на різних ступенях і в різних галузях навчання» [8, 56]. Художньо-дидактичний метод – це використання різних видів мистецтва, зокрема театрального, у навчально-виховному процесі.

Засобами художньо-дидактичного методу Я.А. Мамонтов вважав художнє слово, музику, малюнок і т. ін. «... засіб обирається педагогом-митцем у залежності від його особистих нахилів, – стверджував він, – від психічних властивостей дітей і від характеру дидактичного матеріалу» [8, 58].

Особливе місце серед засобів художньо-дидактичного методу посідає театр. Дослідник зазначав, що культурна цінність театру в тому, що він синтезує всі форми мистецької творчості: його психологічна цінність – це надання соціального характеру нашим переживанням, практична цінність – найдужчий стимулятор самодіяльності дітей. «І чим тільки не поступалися, чого тільки не робили громадяни середньовічних міст заради участі в своїх грандіозних містеріях! З таким же ентузіазмом і діти різних ступенів можуть ставитися до дидактичних театральних вистав і разом з тим будуть студіювати найрізноманітніші предмети» [8, 60].

Погляди Я. Мамонтова підтримувала також М. Розенштейн, яка надавала особливого значення використанню елементів театрального мистецтва у педагогічній практиці. Вона вважала, що вчителі повинні застосовувати цей вид мистецтва не лише як розвагу, не лише як метод виховання, а й як метод вивчення програмного матеріалу із шкільних курсів. Звернення М. Розенштейн саме до театрального мистецтва, як засобу формування учнів, пояснюється її глибокими переконаннями щодо педагогічного впливу театру на особистість: «Театральне мистецтво, оперує такими засобами як рух, слово, звук, користуючись ще й засобами інших мистецтв, найбільше захоплює і глядачів, і виконавців, а також є найзрозумілішим для дітей ...» [12, 84].

Науковець М. Розенштейн наголошувала на тому, що вчитель у своїй педагогічній практиці повинен звертати увагу на пластику рухів і культуру мови. Культуру мови вона розуміла як володіння вчителем технікою мови та технікою художнього розповідання: «Під технікою художнього розповідання ми розуміємо

процес художньої передачі змісту не лише яскраво змальованими образами, – пише вчена, – а головним чином – художнім зображенням змісту: вміння в ході розповідання використовувати голосові дані, інтонації, зупинки і наголоси, вміння встановити щирий тон, ритм, темп, вміння використовувати міміку, жест ... Тобто художнім розповіданням передати художність і смисл оповідання» [11, 109].

Цей аспект М. Розенштейн пов'язувала з рівнем розвитку уяви й асоціативного мислення вчителя. «Щоб відобразити найнезначніший конфлікт, найнезначніші переживання, необхідно бачити у власній уяві цілу низку образів, певним чином поєднувати їх, і створювати єдине ціле. Жодне мистецтво не дає уяві стільки образів, скільки театральне» [11, 112]. Так, саме театр, завдяки своїй синтетичній природі, найефективніше, ніж інші види мистецтва, передає закономірності буття в почуттєво-наочній, емоційній формі та має дуже високий виховний потенціал, адже впливає на думки, почуття, уяву особистості, несе в собі думки, емоції та образи.

Слід зауважити, що велике значення надавав театру і видатний радянський педагог А.С. Макаренко. Він залишив неоцінений педагогічний спадок для вітчизняної і світової теорії навчання і виховання і, разом з тим, апробував власні теоретико-методологічні положення у практичній діяльності. А. Макаренко одним із перших висловив думку про доцільність використання елементів театрального мистецтва у професійній майстерності вчителя та успішно реалізував це положення на практиці. Будучи знавцем і цінителем мистецтва, він активно залучав своїх вихованців до літератури, театру, музики та образотворчого мистецтва. Підготовка до спектаклю вважалася важливою справою, вихованці вчилися володіти собою, своїм голосом, мімікою, як справжні артисти. Під час репетицій педагог-новатор намагався глибоко аналізувати роль кожної дійової особи у п'єсі, вмів знаходити вихід із труднощів при постановці п'єси на погано обладнаній сцені колонії. Чудовим у цих постановках було те, що разом із вихованцями в них брав участь А.С.Макаренко [10, 374].

Слід зазначити, що у колонії ім. Ф.Дзержинського працював свій театр. Як писав А. Макаренко, «майже весь вільний час ми жертвували театру» [7, 189]. Самодіяльний театр мав величезний виховний вплив на підлітків, його популярність розповсюджувалася далеко за межі колонії ім. М.Горького, а пізніше – і комуни ім. Ф.Дзержинського. В одній із постанов рад командирів у колонії вказувалося на обов'язкову участь кожного колоніста у підготовці театральних вистав [6].

Зокрема, цікав думки щодо використання елементів театрального мистецтва ми знаходимо у творчості вченого В.О. Сухомлинського. Він цікавився творчістю театрального діяча К.С. Станіславського, поділяв його погляди на проблему художньо-естетичного виховання особистості учня. У своїй педагогічній практиці вчений використовував такі елементи театрального мистецтва, які розкривали творчу особистість школяра і його потенційні можливості у різноманітній шкільній діяльності. У Павлівській середній школі, де був директором В.О.Сухомлинський, використовувалися такі види і форми театральної діяльності, як: художнє читання; інсценізація та постановка літературних творів під керівництвом учителів; діяв драматичний гурток, театр казки. У школі була обладнана спеціальна Кімната Казки, яка містила декорації, макети та різноманітні ілюстрації епізодів з українських, а також казок інших народів. У Кімнаті залежно від того, які літературні твори читалися чи інсценізувалися на уроках і в позакласній роботі, створювалася відповідна творча обстановка. У роботі зі старшокласниками використовувалося мистецтво постановки мізансцен при читанні п'єс на уроках літератури [16, 176].

Отже, на думку вченого, використання елементів театрального мистецтва у школі сприяє, передусім, розвитку емоційно-почуттєвої сфери психіки, творчої уваги, уяви та фантазії школярів, удосконаленню навичок спілкування та вираженню своїх емоцій і почуттів.

Таким чином, історико-педагогічний досвід використання елементів театрального мистецтва як засіб художньо-естетичного виховання учнів пройшов вікову еволюцію, але не втратив своєї актуальності. Нового соціокультурного значення цей досвід набуває у наш час, коли положення про роль театрального мистецтва у навчально-виховному процесі стає провідним для сучасної філософської та педагогічної думки і практики.

Сучасні концептуальні підходи до використання елементів театрального мистецтва, зокрема театральної педагогіки (науки і мистецтва виховання актора, режисера), знайшли своє відображення у різноманітних аспектах педагогічної практики: як засіб удосконалення педагогічної майстерності (В. Абрамян, М. Барахтян, І. Гончаров, Т. Гончарова, А. Єршова, І. Зязюн, І.Синиця, Н.Сулаєва, С.Швидка); як засіб удосконалення педагогічної техніки (О.Головенко, О.Горська, Л.Гордін, В.Коротова, О.Мороз, І.Синиця); як засіб розвитку здатності до педагогічної взаємодії (В. Абрамян, Ю. Львова, Т. Гончарова, В. Кан-Калик); як засіб розвитку творчого потенціалу (Ю.Азаров, Р. Баталов, В. Загв'язинський, Г. Падалка, Л. Рувинський); як засіб розвитку духовності (П.Єршов, І.Зязюн, Г.Переухенко, Л.Чуриліна); як засіб розвитку мовленнєвої виразності (В. Абрамян, Ю. Єлісєнко, А. Капська, Г. Сагач); як засіб підготовки до керування театальною діяльністю школярів (О.Грачова, А. Єршова, О.Комаровська, Л.Масол, Т.Пеня, С.Соломаха та ін.). Принагідно зауважимо, що особливої актуальності в наш час набуває театралізація навчального матеріалу, яку діти виконують у формі драматизації, заснованої на принципах імпровізації [9]. Зокрема, науковцем М.П. Лещенко обґрунтовано доцільність використання у навчально-виховній роботі з учнями таких видів театральної діяльності, як ритмічна драматизація, пантоміма, словесна інтерпретація, імпровізація та інсценування художньої прози.

У сучасній педагогічній практиці досить широко використовуються на уроках із різних предметів різноманітні за формою дидактичні ігри, зокрема театральні [2, 12-17]. Уроки з елементами театрального мистецтва стимулюють розвиток образного мислення, уяви, фантазії, створюють умови для творчого натхнення до самоосвіти та самовиховання. Такі уроки можуть бути ефективною формою організації не лише навчально-

виховного процесу в загальноосвітній школі, а й засобом адаптації в соціумі. Отож, саме театралізована художньо-ігрова діяльність допомагає учню самореалізуватися у творчій діяльності. Як зауважив дослідник Т.О.Шевчук: «Художня гра – це гра фантазування, гра уяви. Вона є специфічним видом дитячої творчості, що займає проміжне становище між грою та власне дитячою творчістю. Поки результат гри уяви залишається побічним, до тих пір діяльність дитини виступає як художня гра. Як тільки результат набуває самостійної значущості, художня гра трансформується у власну художню творчість» [17, 7].

Найефективніший вплив на розвиток дитячої творчості, на думку дослідниці Н.В. Сулаєвої, мають дидактичні мистецькі ігри, в яких поєднуються всі види мистецтва. «Дидактична мистецька гра – це гра, в ході якої вчитель навчає учнів, використовуючи різні види мистецтва й ігрову діяльність» [15, 8].

Дослідниця О.П. Рудницька зауважує, що: «...упровадження в шкільну практику комплексу видів мистецтв дасть змогу розширити асоціативні уявлення учнів, збагатити їхнє суб'єктивне світосприйняття і світовідчуття, виконати комплектуючу функцію у розвитку сенсорної, емоційної та інтелектуальної сфер особистості» [5, 52-53]. Таким чином, ми бачимо, що в сучасній педагогічній практиці актуальним залишається «художньо-дидактичний» метод за Я.А.Мамонтовим.

У педагогічній практиці активно використовуються інсценівки. Основою таких інсценівок є «drama», що означає з давньогрецької дія. Досить часто подібні ігри розігруються в класі чи в позакласний час в якості засобу виховання, передачі морально-етичних цінностей, естетичних ідеалів, соціалізації тощо.

Але, на жаль, на сучасному етапі накопичено невеликий досвід щодо використання елементів театрального мистецтва в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи. Тому, що педагоги, звісно не всі, готуються до цього поверхнево, не заглиблюючись у суть важливості та необхідності використання елементів театрального мистецтва. Як стверджує дослідниця П.А.Сіненко: «Ігрова природа театру не тільки дозволяє цілісно вибудувати педагогічний процес (єдність трьох базових процесів школи – розвитку соціалізації і формування особистості), але й забезпечує психічний розвиток дітей (відчуваю – мислю – дію). Театральне мистецтво дає можливість учителю краще зрозуміти учня» [14, 50].

Театральне мистецтво – один із гуманних способів пізнання соціальних реалій. Завдяки залученню дітей у спеціально сконструйований «світ гри», в якому міжособистісна взаємодія виявлена зримо і вбудовується в попередньо створений сценарій, драма допомагає індивідам встановити тісний зв'язок з повсякденною реальністю, хоча спершу може здатися, що вона, навпаки, відводить їх від реальності. С. Рубінштейн стверджує, що театральна гра накопичує досвід для уяви, яка «відлітає від дійсності, щоб глибше проникнути в неї» [13, 494].

Таким чином, театральне мистецтво як дидактичний засіб набуває особливого контексту в ході художньо-естетичного виховання, де цей вид мистецтва стає не засобом навчання, а змістом уроку [1, 146]. Однак слід наголосити, що в сучасній шкільній системі відсутні уроки театру, на яких учні змогли б познайомитися зі специфікою театрального мистецтва, оволоділи б його мовою через практичну театральну діяльність. У змісті шкільного курсу «Художня культура» театр представлений недостатньо для художньо-естетичного, творчого та психофізичного розвитку дітей.

У сучасній педагогічній практиці виховання засобами театрального мистецтва поступово зменшується і навіть взагалі зникає. Сьогодні майже не існує шкільних театральних колективів, а діяльність тих, що працюють, здебільшого спрямована лише на організаційно-постановчу роботу. Така тенденція штучно вилучає театральне мистецтво із арсеналу освітньо-виховних засобів формування учнів, звужує його педагогічний потенціал до меж розваги і дозвілля [4].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, аналізуючи проблему використання елементів театрального мистецтва в контексті історико-педагогічного досвіду вчених, ми бачимо, що на той час театральне мистецтво мало потужний художньо-педагогічний потенціал, а на сучасному етапі цей потенціал поступово зменшується. Вчителі, на нашу думку, недостатньо обізнані в теорії театральної педагогіки, тому недосконало використовується театральна творчість у навчально-виховному процесі. Педагогу необхідно усвідомити важливість і доцільність елементів театрального мистецтва у подальшому використанні їх на практиці. Ми вбачаємо, що проблема використання елементів театрального мистецтва у сучасній педагогічній практиці залишається актуальною, тому потребує подальшого вивчення та дослідження. Доречно було б звернути особливу увагу на емоційно-почуттєву сферу вчителя, яка зумовлює успіх у його професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буткевич А. Виховне значення дитячого театру / А.Буткевич // Виховання і навчання. – 1909. – № 5. – С.146-158.
2. Гюльбанова М.Соціоігрова педагогіка як драмогерменевтика (із досвіду роботи) / М. Гюльбанова // Вчитель. – 2002. – № 6, листопад-грудень. – С. 12-17.
3. Дем'яненко Н.М. Загальнопедагогічна підготовка вчителя в Україні (XIX – перша третина XX ст.): [монографія] / Н.М.Дем'яненко. – К.: ІЗМН, 1998. – 322 с. – С. 250.
4. Дергач М.А. Практика застосування театрального мистецтва в освітній системі України у 1922-1923 рр. [Електронний ресурс] / М.А.Дергач. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2006_11_1/doc_pdf/Zamkova_st.pdf. – Назва з екрану.

5. Державний стандарт початкової загальної освіти. Освітня галузь «Мистецтво» // Початкова школа. – 2001. – №1. – С. 52-54.
6. Макаренко А.С. Педагогічна поема / А.С. Макаренко. – К.: Рад. шк., 1973. – 640 с.
7. Макаренко А.С. Педагогічна поема / А.С.Макаренко // Педагогічні твори: в 8 т. – М.: Педагогіка, 1983. – Т.3. – 1984. – С. 189-199.
8. Мамонтов Я.А. Сучасні проблеми педагогічної творчості. Ч.1. Педагог як митець. – Х.: Держ. вид. Укр. – 1922. – С.56-60.
9. Практична педагогіка, психологія і драмогерменевтика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.klass-teatr.ru/?section=t_62. – Назва з екрану.
10. Проблеми засвоєння театральної педагогіки у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя: мат-ли Всесоюзної науково-практичної конференції / гол. ред. І.Ф. Кривонос. – Полтава, 1991. – 384 с.
11. Розенштейн М. Театральне мистецтво у педагогічній практиці / М. Розенштейн // Шлях освіти. – 1924. – № 1 – 12. – С. 103-125.
12. Розенштейн М. Театральна робота в школі / М.Розенштейн // Художнє виховання в школі: зб. методичних матеріалів. – Х.: ДВУ, 1930. – С.83-108.
13. Рубінштейн С.Л. Основи загальної психології / С.Л. Рубінштейн. – СПб.: ЗАО Вид-во «Питер», 1999. – 494 с.
14. Сіненко П.А. Театральна педагогіка у шкільному просторі / П.А.Сіненко // Сибірський вчитель. – 2009. – № 6(30). – 50 с.
15. Сулаєва Н.В. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до використання дидактичної мистецької гри у навчально-виховному процесі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Н.В. Сулаєва; Ін-т. пед. і психол. проф. освіти АПН України. – К., 2000. – 19 с.
16. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. – К., 1977. – Т.3. – С. 176-188.
17. Шевчук Т.О. Формування емоційно-почуттєвої сфери молодих школярів у художньо-ігровій діяльності: автореф. дис. ... к. п. н.: 13.00.07 – теорія і методика виховання / Т.О. Шевчук; Ін-т проблем виховання. – К., 2000. – 21 с.

Л.П. СТИХУН, П.В. СТИХУН. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ ТЕАТРАЛЬНОГО ИСКУССТВА В СОВРЕМЕННОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛ

Резюме. В статье рассматривается проблема использования элементов театрального искусства в учебно-воспитательном процессе общеобразовательной школы. На основе историко-педагогического опыта обосновывается необходимость и целесообразность использования их в современной педагогической практике.

Ключевые слова: элементы театрального искусства, театральная педагогика, современная педагогическая практика, профессиональное мастерство, театр, художественно-эстетическое воспитание, художественное слово.

L.P. STYKHUN, P.V. STYKHUN. THE USE OF ELEMENTS OF DRAMATIC ART IS IN MODERN PEDAGOGICAL PRACTICE OF GENERAL SCHOOLS

The summary. In the article the problem of the use of elements of dramatic art is examined in the educational-educator process of general school. Based on historical and pedagogical experience the necessity and the feasibility of using them in actual teaching practice.

Key words: elements of dramatic art, theatrical pedagogics, modern pedagogical practice, professional mastery, theater, artistic and aesthetic education, artistic word.

Одержано редакцією 18.12.2013 р.

УДК: 373.31.015:502

В.І. СУБОТЮК

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СВІТЛІ ВИМОГ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Резюме. Комплекс екологічних проблем сучасності потребує нового осмислення і перегляду змісту екологічної освіти з метою формування екологічної культури та виховання молодших школярів у світлі вимог інформаційного суспільства.

Ключові слова: екологічна освіта, екологічне виховання, молодші школярі, форми організації навчання.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Нагальна потреба зміни парадигми освіти на гуманістичну, а енциклопедично-інформаційного процесу навчання – на особистісно-зорієнтований розвиток учнівської молоді знайшла відображення в Національній доктрині розвитку освіти України в ХХІ ст., у Законі України «Про освіту», Державній програмі «Вчитель», Концепції екологічної освіти, Концепції педагогічної освіти.

До стратегічних завдань реформування освіти, зазначених у державній Національній доктрині розвитку освіти України, внесено завдання виховання і розвитку творчого потенціалу та соціальної активності особистості, формування системи її гуманістичних цінностей, у якій цінність природи і людини визначаються

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
<i>Васьківська Г.О.</i> Людиноцентризм як домінанта формування у старшокласників системи знань про людину.	4
<i>Кондрашова Л.В.</i> Здоров'язберігаючий аспект навчання як актуальна проблема сучасної дидактики.	8
<i>Тадеев П.О., Борисюк Л.Р.</i> Вітчизняні та зарубіжні концепції обдарованості: порівняльний аналіз.	12
<i>Петрук Л.П.</i> Становлення і розвиток проблемного навчання у педагогіці.	15
<i>Галатюк Ю.М.</i> Творча та інформаційна функції навчання у контексті сучасної освітньої парадигми.	18
<i>Байкачова К.В.</i> Моральне виховання як психолого-педагогічна проблема: історичний аспект.	21
<i>Ваколюк А.М.</i> Теоретико-прикладні засади розвитку фізичної культури.	24
<i>Васьківський М.В.</i> Професійне самовизначення старшокласників: ціннісно-орієнтований підхід.	27
<i>Вербець ВВ.</i> Ризики ескалації соціально-психологічного дискомфорту особистості.	30
<i>Глінчук Ю.О.</i> Аспекти охорони праці при використанні інформаційних технологій у освітньому середовищі.	34
<i>Грицюта О.Ф.</i> Важливість закладів відпочинку християнської орієнтації для розвитку особистості підлітка.	38
<i>Дем'янчук В.А., Риженко І.М., Чабан В.Й.</i> Культура безпеки людини – безпека суспільства в ХХІ столітті.	42
<i>Коваль В.В.</i> Вікові особливості фізичного виховання учнів у закладах професійно-технічної освіти України.	46
<i>Косарева О.І.</i> Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю: причини виникнення та шляхи корекції.	51
<i>Левчук (Тимочко) І.Б.</i> Теоретичний аналіз проблеми просвітницько-громадської діяльності православних братств Волині (2 пол. ХІХ – початку ХХ ст.).	54
<i>Листопад О.А.</i> Проблема діагностування творчого потенціалу у дітей у Західній Європі і США.	58
<i>Мишкарьова С.В.</i> Організаційні засади діяльності Братства православних богословів у Польщі (1934-1938 рр.).	62
<i>Нечипорук Л.І.</i> Випереджуюча освіта як основа гармонійного соціоприродного розвитку суспільства ХХІ століття.	65
<i>Оксенюк О.В.</i> Особливості формування громадянської компетентності в учнів (досвід Рівненської української гімназії).	68
<i>Павлюк Г.С., Безкоровайна О.В.</i> Інтерактивні форми та методи виховання гуманності в дітей молодшого шкільного віку у контексті розвитку культури спілкування.	71
<i>Пелех Л.Р.</i> Особливості взаємовідносин суб'єктів ціннісно-зорієнтованого підходу в навчально-виховному процесі (Україно-Польський досвід).	74
<i>Світельська-Дірко С.В.</i> Виховання відповідальності учнів молодших класів засобами казки в творчості В.О. Сухомлинського.	78
<i>Стельмашук Ж.Г.</i> Дисциплінованість особистості школяра: до проблеми термінології.	81
<i>Стихун Л.П., Стихун Н.В.</i> Використання елементів театрального мистецтва у сучасній педагогічній практиці загальноосвітніх шкіл.	84
<i>Суботюк В.І.</i> Науково-методичні засади екологічного виховання молодших школярів у світлі вимог інформаційного суспільства.	88
<i>Трохимчук І.М.</i> Система екологічного виховання учнів основної школи в сучасних умовах.	91
<i>Ціпан Т.С.</i> Формування ціннісного ставлення підлітків до держави в умовах дитячо-юнацьких об'єднань.	95
<i>Чорноус В.П.</i> Творчість особистості у дискурсі практичної психології.	99
<i>Янцур М.С.</i> Профорієнтаційна компетентність учнів основної школи, яка формується в процесі трудового навчання.	101
<i>Біляковська О.О.</i> Модифікація оцінювання у новітньому форматі уроку.	106
<i>Волкова В.В.</i> Компетентнісний підхід у навчанні міжкультурної комунікації іноземною мовою.	108
<i>Галатюк М.Ю.</i> Навчально-пізнавальна компетентність старшокласників крізь призму системного і діяльнісного підходів до процесу едукції.	112
<i>Гнедко Н.М.</i> Дидактичні основи використання засобів віртуальної наочності на уроках української мови та літератури.	115
<i>Гринькова Н.М.</i> Дидактичний аспект організаційних форм і методів театральної педагогіки.	120
<i>Дерева І.С.</i> Взаємозв'язок навчання і самоосвітньої діяльності в професійному саморозвитку студентів.	124
<i>Дмитришина Н.М.</i> Генетична площина актуальних проблем дидактики у світлі чернечого виховання на теренах Західної України (30-ті рр. ХХ ст.).	127
<i>Жулаєва В.О.</i> Забезпечення валідності й надійності тестів протягом життєвого циклу.	129
<i>Косянчук С.В.</i> Формування ціннісно-сміслових орієнтацій старшокласників в умовах особистісно-орієнтованого навчання.	132
<i>Лопатинська І.С.</i> Емоційно сприятливе середовище як умова результативності вивчення іноземної мови учнями.	136
<i>Мандрик Н.В.</i> До проблеми сучасного уроку української мови.	139
<i>Просенюк А.І.</i> Взаємодія дошкільних навчальних закладів та сім'ї в процесі впровадження особистісно розвивального вектору навчання.	142
<i>Рябовол Л.Т.</i> Правові предметні компетенції як показники профільної правової предметної компетентності (критерії визначення рівнів сформованості).	145
<i>Шутяк В.Г.</i> Про політехнічну освіту молодших школярів.	150

<i>Рибачук І.Г.</i> Дидактичні ідеї в педагогічній спадщині А.С. Макаренка.	153
<i>Тимощук О.С.</i> Зміст підготовки майбутніх вчителів технологій у галузі охорони праці.	156
<i>Войтович О.П., Сергієнко В.П., Войтович І.С.</i> Створення та використання навчальних ВІКІ-ресурсів з природничих дисциплін.	159
<i>Совгар О.М.</i> Постаць Ю. Романчука в історико-педагогічних працях.	165
<i>Приймак О.П.</i> Формування загальнонавчальних умінь та навичок у першокласників на уроках математики ..	168
<i>Маланюк М.М.</i> Модель розвитку творчих математичних здібностей учнів ліцею засобами інформаційних технологій.	171
<i>Шевчук О.А.</i> Мотивація ведення безпечного, тверезого, здорового способів життя в процесі вивчення дисципліни «БЖД».	175
<i>Відомості про авторів.</i>	178